

LUONNOS 2.2.2010

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän ja sen alueella toimivien seurakuntien varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma

Taustaa lukijalle:

Yhteinen Vakemme on kasvualusta seurakuntien ja yhtymän kasvatustasiain keskuksen omille kehittämissuunnitelmille ja toimintasuunnitelmille. Vake ja strategia kulkevat käsi kädessä.

Vake valmistuu keväällä 2010. Sen laatimiseen ovat tähän mennessä osallistuneet lastenohjaajat, lapsityönohjaajat, seurakuntien lapsi- ja perhetyöntekijät ja kasvatustasiain johtokunta. Turun kristillinen opisto ja kirkkoherrat ovat arvioineet tekstiä.

Vaketyöskentelyssä on jo syntynyt paljon konkreettisia kehittämisajatuksia, joita seurakunnat ja kasvatustasiain keskuksen lastenohjaajat voivat hyödyntää toiminnassaan. Näitä konkreettisia ehdotuksia kirjataan Vaken loppuun.

Koko tekstissä vielä pohdittavaa:

- kieli: miten sanoittaa asiat sekä kirkon työntekijöille että yhteistyökumppaneille mielekkäästi?
- käytetäänkö termejä lapsilähtöisyys vai lapsikeskeisyys, perhelähtöisyys vai perhekeskeisyys?

Johdanto

Tähän alkuun:

- VAKE:n lähtökohdista. VAKEssa ei tyhjene koko varhaiskasvatus (perusta, kristillisen varhaiskasvatuksen lähtökohdat) vaan kyseessä on kehittämissuunnitelma
- kenelle VAKE on tarkoitettu
- VAKEn laatimisen prosessikuvaus (osalliset ja aikataulu)
- VAKEn arviointi ja päivittäminen

Lapsena oleminen on tärkeämpää kuin se, mitä lapsesta joskus tulee. Lapsuus ja koko ihmiselämä on kuin suuri seikkailu tai leikki, jonka kulkua emme aina pysty ennakoimaan. Siksi turvallisen matkanteon apuna on hyvä olla mukana suunnitelma ja kumppaneita. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma ja kehittämisen asiakirja on yksi sellainen. (Vake, kirkkohallitus 2008)

Suunnittelu ei lisää työtä, vaan itse asiassa helpottaa sitä. Kun suuntaviivat ovat selvillä, tulee työtä ohjailtua kuin huomaamatta oikeaan suuntaan ja lähemmäs päämäärää. Kuten sanotaan, hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Suunnittelu on työkalu myös oman työtteen määrittämiseen. Työn määrä ei lisäännä työtettä tarkastelemalla. Kysymys on vain ajattelun laajentamisesta. Samalla voimme pohtia, järjestämmekö toimintaamme aidosti perhelähtöisesti vai kenties työntekijälähtöisesti. Onko työmme aidosti vaikuttavaa?

**Tähän voisi laittaa työalarajojen hälventämisestä, elämänkaaresta?
Tuntuu, että joitakin käsitteistä tulisi määritellä...?**

Kokonaisvaltainen kasvatus

Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjassa on kahdeksan kehittämisen osa-aluetta. Yksi niistä on kokonaisvaltainen ja osallistava kasvatus. Oman Vake-työskentelymme edetessä huomasimme, kokonaisvaltaisuuteen ja osallisuuteen liittyviä ajatuksia sisältyy kaikkiin muihinkin kehittämisalueisiin. Siksi ei ole tarkoituksenmukaista, että sitä käsitellään erillisenä. Kokonaisvaltainen kasvatus ja osallisuus kulkevat punaisena lankana koko läpi koko kehittämissuunnitelman.

Kirkon varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaisessa kasvatuserityksessä painottuvat eri kasvatussisältöjen nivoutuminen toisiinsa, vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä sekä kasvatuskumppanuus lapsen perheen kanssa. Kristillinen kasvatus ja opetus sisältyy erilaisiin toimintoihin, arkisiin tilanteisiin, leikkiin ja liittyy varhaiskasvatuksen eri orientaatioihin. Kokonaisvaltainen kasvatustapa antaa lapselle yhtenäisen ja ehyen ymmärryksen uskosta, elämästä ja ympäröivästä maailmasta. Kokonaisvaltaiseen kasvatuseritykseen liittyy ymmärrys lapsen osallisuudesta.

VASU:sta tähän: mihin VASU meitä sitouttaa? Vasun orientaatiot yhdistettynä kristilliseen kasvatukseen → kokonaisvaltaisuutta osaltaan

osallisuus

Osallisuus on aktiivista ja turvallista mukanaoloa seurakunnassa. Lapsuutta ja lapsia arvostavassa kirkossa edistetään lasten toimintaa seurakunnassa ja lasten roolia aktiivisina hengellisinä toimijoina. Tavoitteena on, että lapset voivat osallistua aktiivisesti seurakuntaelämään, sen suunnitteluun ja toteutukseen ikäkaudelleen sopivilla tavoilla. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä.

perhelähtöisyys

Kirkkomme koko työtodellisuus perustuu perhetyölle. Missä tahansa kohtaamme ihmisen, niin lapsen kuin aikuisen, meidän on muistettava, että he ovat aina myös perheensä jäseniä. Perheellä ovat edelleen elämän tärkeimmät ja keskeisimmät tehtävät hoidettavanaan. Perhe ei ole työmme kohde, objekti, vaan niin kirkon, kuin koko yhteiskunnan tärkein yhteistyökumppani.

diakoninen työote

Kirkon perhetyössä on tärkeää muistaa, että valtaosa aikamme perheitä voi tyydyttävästi, ellei peräti hyvin. Silti vastuumme kirkon perhetyössä edellyttää, että aivan erityisesti olemme niiden perheitten rinnallakulkijoita, joiden elämään tuntuu kasautuneen kohtuuttoman paljon vaikeuksia ja elämänkuormia

Lapsen hengellisyyden tukeminen

Tähän alkuun: työntekijän oma kristillisen kasvatuksen osaaminen ja ajattelutapa tärkeää

Lasta tulee tukea toimimaan hengellisesti hänelle itselleen luontaisella tavalla tutkien, ihailien, leikkien, liikkuen ja ihmetellen. Lapsella on oikeus myös hiljentymiseen ja pyhän kokemiseen arjen keskellä. Aikuisella on oltava herkkyyttä kuulla ja nähdä lapselle merkityksellisiä kysymyksiä, kokemuksia ja toimintatapoja.

Kirkon varhaiskasvatuksessa luodaan merkityksellistä perustaa ja mielikuvaa uskosta ja seurakuntaelämästä, mikä vaikuttaa lapsen asenteeseen ja aktiivisuuteen kirkkoa kohtaan myöhemmin elämässä. Jos lapsella on mahdollisuus kokea hengellisyyttä elämässään ja aitoa osallisuutta kirkon toiminnassa ja sen suunnittelussa, hän voi kokea myös kristillisyyden koskettavan itseään.

On tärkeää tukea kotia kristillisessä kasvatuksessa. Jos vanhemmat näkevät kristillisen kasvatuksen positiivisena arvona, he toteuttavat sitä omassa arjessaan ja näin vanhempien asenne ja arvomaailma välittyy lapselle.

Lapsen hengellinen herkkyys kehittyy paitsi kotona ja seurakunnassa myös muissa varhaiskasvatusympäristöissä. Valtakunnalliset ja paikallisesti laaditut varhaiskasvatuksen perusteet velvoittavat varhaiskasvatuksen suunnittelijoita ja toteuttajia. Lapsen varhaiskasvatuksen keskeisiin sisältöihin kuuluvat eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Seurakunnalla voi olla merkittävä rooli näistä sisällöistä käytävässä keskustelussa sekä sisältöjen toteuttamisen tukena varhaiskasvatuksen arjessa.

Lapsella on oikeus tutustua maailmaan sellaisena kuin se avautuu hänen edessään. Siihen kuuluu myös erilaiset tavat hahmottaa maailmaa ja uskoa eri asioihin. On tärkeää antaa lapsille eväitä mm. ymmärtää mitä tarkoittaa, että lapsi on kristitty. Mitä siihen liittyy ja kuuluu? Lasta on tärkeä perehdyttää hänen omaan traditioonsa. Yhtä tärkeää on toisaalta antaa lapsille myös eväitä kohdata toisella tavalla uskovia lapsia. Kristillisen kasvatuksen tulisi toimia sillanrakentajana, ei muurien pystyttäjänä.

Kaikki alla 18-vuotiaat ovat lapsia. Kukin lapsi on kehitykseltään yksilöllinen, joten emme voi määritellä yksiselitteisesti ikää, johon varhaiskasvatus loppuu ja josta nuorisotyö alkaa. Kirkon varhaiskasvatuksessa voidaan kehittää lapsuuden jatkumoa yhteistyössä mm. koulujen ja nuorisotyön kanssa.

Perustehtävämme ja perinteemme ovat vahvat ja kantavat nyt ja tulevaisuudessa. Halutessamme vaikuttaa lapsen ja perheen elämässä, meidän tulee tarjota sellaista toimintaa, joka vastaa ajan henkeen ja tarpeisiin. On aika uudistua.

Tiivistäen:

- **LASTA TULEE TUKEA HENGELLESTI HÄNELLE ITSELLEEN LUONTAISILLA TAVALLA.**
- **kristillisestä traditiosta, monikulttuurisuudesta/moniuskontoisuudesta**
- **LAPSUUS ON JATKUMO. VARHAISKASVATUKSEN, VARHAISNUORISOTYÖN JA NUORISOTYÖN YHTEISTYÖ LAPSEN HYVÄKSI ON TÄRKÄÄ.**

Varhaiskasvatuksen viestinnän kehittäminen ja julkisuuskuva

Varhaiskasvatus on koko kristillisen työn perusta. Varhaiskasvatuksen toimintamuotojen avulla voidaan saada yhteys koko perheeseen ja ohjata heitä seurakunnan muihin toimintoihin. Lapsena saadut mielikuvat kristillisyydestä kantavat läpi elämän. Parhaimmillaan kristillinen kasvatus auttaa ihmistä näkemään elämänsä Jumalan edessä ja auttaa ihmistä jäsentämään koko elämänsä tästä todellisuudesta käsin.

Luottamuksellisen aikuiskontaktin syntyminen on erittäin tärkeää lapselle. Mitä läheisemmäksi aikuinen tulee, sitä enemmän lapsi tai nuori uskaltaa tuoda tunteitaan esille. Jos haluamme vaikuttaa lapsen ja nuoren elämässä, on säännöllisellä toiminnalla ja tutulla aikuiskontaktilla suurempi vaikuttavuus kuin sattumanvaraisella kohtaamisella esimerkiksi kerran vuodessa järjestettävässä tapahtumassa.

Julkisuus kuvan vahvistaminen on mahdollista valtakunnallisissa ja paikallisissa medioissa, kirkon varhaiskasvatuksen omissa materiaaleissa sekä kirkollisessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Seurakunnan varhaiskasvatus tavoittaa paljon lapsia ja näiden perheitä, siksi positiivista julkisuus kuvaa voi heidän joukossaan helposti kasvattaa. Suurena haasteena on kuitenkin se, että myös niitä lapsia ja perheitä on nykypäivänä paljon, joita toimintamme ei tavoita. Heidät voimme kohdata vain, jos kirkko pystyy vastaamaan ajan henkeen ja tarpeisiin, eikä jää kiinni menneeseen. On hyväksyttävä, että kaikki eivät halua osallistua toimintaan ja mietittävä uusia tapoja kohdata perheitä. Myös heidät on otettava huomioon, sillä kristilliseen kasvatukseen on oikeus kaikilla seurakunnan jäsenillä.

On tärkeää tiedottaa toiminnasta ajoissa ja sisällyttää mainontaan viesti siitä, että seurakunnissa työskentelee kasvatuksen ammattilaisia. Tehokkaaseen tiedotukseen tarvitaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Lisäksi mielikuvaan kirkon varhaiskasvatuksesta vaikuttavat erilaiset vuorovaikutustilanteet, joita tapahtuu perheen, muiden varhaiskasvatuksen toimijoiden ja seurakunnan työntekijöiden välillä.

Tiivistäen:

- *KRISTILLINEN VARHAISKASVATUS TULEE NÄHDÄ KIRKON KRISTILLISEN TYÖN PERUSTANA.*
- *KAIKILLA SEURAKUNNAN LAPSIPERHEILLÄ ON OIKEUS KRISTILLISEEN KASVATUKSEEN, MYÖS NIILLÄ, JOTKA EIVÄT OSALLISTU KOKOAVAAN TOIMINTAAN.*

Lapsen odotukseen ja kasteeseen liittyvän yhteydenpidon kehittäminen

Kastaessaan seurakunta sitoutuu tukemaan kastettua lasta ja hänen vanhempiaan ja kummejaan kristillisessä kasvatuksessa ja opetuksessa. Kastekeskustelussa ja kasteessa, papilla on mahdollisuus kertoa perheelle kirkon varhaiskasvatuksen toiminnoista ja saada perhe mukaan seurakunnan toimintaan. Kasteen kautta syntyvää yhteyttä perheeseen on syytä vahvistaa yhteistyössä seurakunnan eri työntekijäryhmien ja työalojen välillä. Kirkolla on velvollisuus pitää yhteyttä kaikkien kastettujen lasten perheisiin, myös niihin, joita kokoava (kerhot, tapahtumat yms.) toiminta ei tavoita.

Lapsen syntymä uusine vastuineen herkistää monet vanhemmat pohtimaan elämän syvempää merkitystä. Voidaan puhua, että vanhemmilla on tiettyjä herkkyyksia, jolloin seurakunnan tulisi olla läsnä ja helposti tavoitettavissa. Näitä herkkyyksia ovat esim. lapsen odotukseen ja syntymään liittyvät kaudet, vanhempainloma, päivähoidon ja koulun aloitus, lapsen eri kehitysvaiheet jne. Näiden kausien aikana perhe usein kaipaa vertaistukea ja rohkaisua. Neuvolayhteistyön avulla, voimme tavoittaa näitä perheitä ja heidän tarpeitaan. Kirkkovuoden juhlapyhinä perhe voi myös kaivata tukea kristillisten tapojen ylläpitoon. Herkkyyksiaisiin liittyen seurakuntien tulisi vakiinnuttaa toimintatapa, jolla pidetään säännöllistä yhteyttä perheeseen ennen ja jälkeen kasteen herkkyyksiaudet huomioiden.

Perheet on mahdollisuus kohdata jo odotusvaiheessa, ensimmäisen tärkeän herkkyyksiauden aikana tekemällä tiivistä yhteistyötä neuvolan kanssa. Näin perhe voi sitoutua seurakuntaan jo ennen lapsen syntymää ja tällä voi olla tärkeä merkitys myös kastepäätöstä tehtäessä.

Tiivistäen:

- **LAPSIPERHEISIIN PIDETÄÄN YHTEYTTÄ SÄÄNNÖLLISESTI LAPSEN JA PERHEEN HERKKYYSKAUDET (alkaen lapsen odotuksesta) HUOMIOIDEN**

Lapsen oikeuksien toteutuminen kirkossa

Lapset ovat rikkaita kyvyiltään, resursseiltaan ja osaamiseltaan. Lapset tarvitsevat aikuisia, jotka näkevät heidät, kuuntelevat, antavat haasteita ja auttavat ylittämään rajojaan.

Lasta ja lapsuutta arvostava seurakunta kuulee, näkee ja ottaa jokaisen lapsen tosissaan huomioon kirkon jäsenenä. Tämän vaikutukset liittyvät kaikkeen seurakunnalliseen toimintaan jumalanpalveluselämään, tilaratkaisuihin, kirkolliseen kieleen, toiminnallisiin painotuksiin ja päätöksentekoon. Lapsen oikeuksilla turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vastuu lapsen oikeuksien toteutumisesta on aikuisilla.

Hyvin monella seurakunnallisella päätöksellä on vaikutusta lapsen elämään, siksi päätöksenteossa ja työssä on aina huomioitava lapsinäkökulma.

Tiivistäen:

- **LAPSINÄKÖKULMA OTETAAN HUOMIOON KAIKESSA SEURAKUNNALLISESSA TYÖSSÄ JA PÄÄTÖKSENTEOSSA**

Perhelähtöisen ja diakonisen työtteen vahvistaminen

Perhe on kirkon keskeisin kumppani varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus on näin ollen perhetyötä. Perhe on kokonaisuus, jossa kaikki perheenjäsenet vaikuttavat toisiinsa. Perheitä on monenlaisia, mutta kaikissa lapsiperheissä vanhemmuuden haasteet ovat samantapaisia. Perheen toiveiden tulee näkyä ja kuulua toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Perhelähtöisyyden tulee olla jokaisen kirkon työntekijän tapa nähdä omaa työtään. Kirkon on tultava näkyväksi siellä missä perheet ovat ja liikkuvat.

Diakoninen työote tarkoittaa ennen kaikkea lasten ja perheiden kokonaisvaltaista tukemista lähellä heitä. Sen tehtävänä on tukea perheitä ja lapsia joiden kannettavaksi kasautuu paljon vaikeuksia. Diakoninen työote on hyvä ottaa käyttöön kaikissa seurakuntien työmuodoissa. Silloin, jos työntekijä ei itse voi auttaa perhettä, on palveluohjaus tärkeää, jotta perhe ei jää yksin.

Tähän lisätään/avataan perhetyön ikkunat (ilo ja oppiminen, vahvistaminen, varhainen tuki sekä ongelmien työstäminen ja kriisiapu)

Tiivistäen:

- *PERHELÄHTÖISYYDEN TULEE OLLA JOKAISEN KIRKON TYÖNTEKIJÄN TAPA NÄHDÄ OMAA TYÖTÄÄN*

Vuorovaikutuksen lisääminen kirkon varhaiskasvatuksessa/-sta

Mielikuvaan kirkon varhaiskasvatuksesta vaikuttavat erilaiset vuorovaikutustilanteet, joita tapahtuu perheen, muiden toimijoiden ja työntekijöiden välillä. Näitä kohtaamisia tapahtuu yhä laajemmalla kentällä, sillä nuoret perheet ovat uudenlaisia median käyttäjiä. Heidän medialukutaitonsa on toisenlaista, kuin aiemmilla sukupolvilla. He myös käyttävät yhä enemmän aikaa mediavälineiden parissa. Tähän uudenlaiseen mediankäyttöön on vastattava myös kirkon varhaiskasvatuksen piirissä. Kirkon varhaiskasvatuksen on oltava läsnä siellä, missä perheet ovat (esim. interaktiivisissa verkkopalveluissa).

Tiivistäen:

KIRKON VARHAISKASVATUKSEN ON OLTAVA LÄSNÄ SIELLÄ, MISSÄ PERHEET OVAT

Kirkon varhaiskasvatustoiminta kiinnostavana työtehtävänä

Kirkon varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaa merkityksellisesti motivoitunut, sitoutunut ja ammattitaitoinen työntekijäkunta. Onnistuneen työn lähtökohtia ovat hyvät työtehtävän selkeys ja työtä vastaava palkka. Huomiota on kiinnitettävä lastenohjaajaksi opiskelevien sitouttamiseen kirkon työhön ja heidän rekrytointiinsa. Avainasemassa ovat työssäoppimisjaksojen positiiviset mielikuvat ja kokemukset seurakuntatyöstä. Lastenohjaajan työ on monipuolista, itsenäistä ja vastuullista. Siihen sisältyy mahdollisuus oman työn kehittämiseen. Opiskeluvaiheessa oleville työelämäjaksot ovat merkittäviä/käänteentekeviä (lisää tähän).

Tähän lisätään:

- yhteistyö kristillisen opiston kanssa on keskeistä
- kristillisen kasvatuksen tutkinnonosa on uusi mahdollisuus monin tavoin (mm. yhteiset projektit ja opinnäytetyöt)

Tiivistäen: ?